

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 57 0 Пс 103254 20 Рев
Бања Лука, 22.12.2020. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Виоланде Шубарић, као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Биљане Томић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља И.-е. д.о.о. В. и И.-е. д.о.о. О., оба заступана по З.К., адвокату из Б.Л., против тужене, заступана по Правобранилаштву Републике Српске Бања Лука, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 103254 19 Пж 2 од 28.01.2020. године, на сједници одржаној 22.12.2020. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се усваја и пресуда Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 103254 19 Пж 2 од 28.01.2020. године преиначава тако што се жалба тужене одбија у цијелости и пресуда Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 103254 19 Пс 2 од 14.8.2019. године потврђује у досуђујућем дијелу.

Обавезује се тужена да на име трошкова ревизионог поступка исплати тужитељима износ од 19.999,00 КМ.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 103254 19 Пс 2 од 14.8.2019. године тужена је обавезана да тужитељима исплати износ од 80.000,00 КМ на име неоснованог обогаћења, износ од 64.810,98 КМ на име извршених радова, износ од 708.976,86 КМ на име накнаде штете у виду изгубљене добити и износ од 18.526,06 КМ на име накнаде трошкова парничног поступка, све са законском затезном каматом, док је вишак тужбеног захтјева за накнаду трошкова поступка одбијен.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 103254 19 Пж 2 од 28.01.2020. године жалба тужене је дјелимично усвојена и преиначена првостепена пресуда у досуђујућем дијелу тако што је тужена обавезана да тужитељима исплати износ од 7.885,63 КМ са каматом од 12.11.2012. године до исплате и да им накнади трошкове поступка у износу од 170,43 КМ, док су са вишком тужбеног захтјева тужитељи одбијени. Тужитељи су обавезани да туженој накнаде трошкове жалбеног поступка у износу од 3.000,00 КМ.

Благовременом ревизијом тужитељи побијају другостепену пресуду у дијелу којим је уважена жалба тужене и то због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се оспорена пресуда у побијаном дијелу преиначи и жалба тужене у цијелости одбије као неоснована те потврди првостепена пресуда или да се побијана пресуда у оспореном дијелу укине и предмет у том дијелу врати другостепеном суду на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужена предлаже да се ревизија одбије као неоснована.

Ревизија је основана.

Предмет овог спора је захтјев тужитеља да се тужена обавезе да им накнади сву штету коју су претрпјели због једностраног раскида уговора.

Чињенично утврђење првостепеног суда састоји се у слиједећем: да су тужитељи дана 10.11.2011. године добили сертификат којим је потврђено да грађевинске радове и монтажу водоводних цијеви врше сагласно европским стандардима (ИСО 9001, ИСО 14001 и ОХСАС 18001); да је, након окончаног поступка јавне набавке, одлуком тужене од 22.8.2012. године тужитељима, као најповољнијим понуђачима, повјерено обављање радова на изградњи цјевовода „Повелич“; да су тужитељи као извођачи радова и тужена као наручилац радова дана 10.9.2012. године о томе закључили Оквирни споразум, с тим да се закључе појединачни уговори за извођење радова на 6 локација; да су странке уговориле укупну вриједност радова у износу од 2.236.791,23 КМ са ПДВ-ом; да се тужена обавезала да плати изведене радове у року од 30 дана након испостављања ситуација, а да су се тужитељи обавезали да радове заврше у року од 12 мјесеци од закључивања појединачних уговора одн. увођења у посао; да су се тужитељи обавезали и да обезбиједе одговарајуће атесте за материјал и производе те да их доставе надзорном органу прије испоруке односно уградње, као и да туженој доставе банкарску гаранцију за добро извршење уговора на износ од 80.000,00 КМ, која се има активирати уколико тужена раскине уговор због неиспуњења уговорних обавеза тужитеља; да су странке, у складу са Оквирним споразумом, 20. и 25.9.2012. године закључиле појединачне уговоре за насеља Грабик Илова, Горња и Велика Илова те Калабе; да је контролу квалитета изведених радова и уграђеног материјала, примјене прописа, стандарда и техничких норматива вршио Институт за грађевинарство Бања Лука (даље: ИГ), кога је тужена одредила за надзорни орган; да су тужитељи у мјесецу октобру 2012. године надзорном органу доставили атест Института ИМС а.д. Београд, по коме уграђене цијеви одговарају стандардима СРПС ЕН 12201-1/2; да је тужена тражила да атест изда овлаштена установа из Републике Српске, након чега су тужитељи у мјесецу новембру 2012. године прибавили и атест Института за испитивање материјала и конструкција Републике Српске (даље: ИМК), по коме уграђени материјал одговара стандардима ЈУС-а; да из извјештаја и сертификата СГС д.о.о. Београд из мјесеца децембра 2012. године произилази да су узорци полиетиленских водоводних цијеви усаглашени са европским и међународним стандардима СРПС ЕН 12201-1, ЕН 12201-2 и ИСО 4427-2; да је надзорни орган прихватио као валидне све прибављене атесте, а Министарство за просторно уређење,

грађевинарство и екологију (даље: Министарство) је дало мишљење да је атест ИМК ваљан доказ квалитета; да је тужена 13.3.2013. године једнострано раскинула уговор са тужитељима, уз образложење да јој исти нису доставили валидну атестну документацију, те да је активирала банкарску гаранцију на основу чега је дана 26.4.2013. године од тужитеља наплатила износ од 80.000,00 КМ; да је вјештак грађевинске струке обрачунао вриједност радова које су извршили тужитељи до раскида уговора, а да је вјештак економске струке обрачунао висину добити коју су тужитељи изгубили због раскида уговора.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, а примјеном одредби чл. 124, 132, 154, 155, 189. и 479. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО), првостепени суд је у цијелости усвојио тужбени захтјев, налазећи да тужитељи нису скривили раскид уговора.

Другостепени суд, међутим, налази да тужена оправдано није прихватила атесте које је издала неовлаштена установа и да је с тим у вези имала право да једнострано раскине уговор закључен са тужитељима, ради чега преиначава првостепену пресуду и одлучује као у изреци другостепене пресуде.

Другостепена пресуда није правилна.

У члану 124. ЗОО налазе се општа правила о правима повјериоца у двострано - обавезном уговору, кад дужник не испуни своју обавезу. Њему на располагању стоје 2 права. То су: право да захтијева испуњење обавезе и право да може да раскине уговор, а у оба случаја повјериоцу припада и право на накнаду штете. Да би један уговор могао да се раскине због неиспуњења, треба да се испуне слиједећи услови: а) да се ради о двострано - обавезном и теретном уговору, б) да уговор није извршен, в) да је дужник крив што није испунио уговор и г) да повјерилац обавијести дужника да раскида уговор.

Одредбе чл. 262. - 269. ЗОО регулишу питање накнаде штете у случају неиспуњења обавезе односно повреде уговора. Одредбе о накнади вануговорне штете, садржане у чл. 185. - 205. ЗОО, се сходно примјењују на штете које настану из уговора, као и других врста облигационих односа. Обим накнаде материјалне штете регулисан је у чл. 189. - 192. ЗОО, које одредбе се сходно примјењују и на накнаду уговорне штете, на основу члана 269. ЗОО.

Закон познаје и предвиђа у области уговорних односа три врсте штете: обичну штету, измаклу корист и цјелокупну штету. Обична (стварна односно проста) штета је умањење нечије имовине, док је измакла корист спречавање повећања нечије имовине. Под измаклом користи одн. изгубљеном добити се подразумијева само она добит за коју је извјесно да би је повјерилац, према редовном току ствари или према посебним околностима случаја, остварио да је дужник своју обавезу испунио како треба. Повјерилац мора да докаже да је због повреде уговора од стране дужника претрпио обичну штету и измаклу корист, као и њихову висину. Могући обим накнаде обичне штете и измакле користи зависи од врсте уговора, значаја уговорне обавезе, карактера повреде уговорне обавезе и карактера уговорног односа (грађански, привредни, међународни). Накнада штете се у начелу састоји у успостављању стања које би постојало да

уговор није повријеђен. Накнада штете због раскида уговора треба да другу страну постави у онај материјални положај у коме би она била да је уговор уредно извршен.

Према члану 5. Оквирног споразума тужитељи су се, између осталог, обавезали да обезбиједи одговарајуће атесте за материјал и производе који се уграђују, а који су у складу са пројектом, те да их доставе надзорном органу прије испоруке и уградње материјала. Дакле, тужена је надзорном органу, кога је она изабрала, препустила да цијени ваљаност прибављених атеста, што јасно произилази и из уговора о вршењу услуга надзора, закљученог између тужене и ИГ, којим је ИГ као надзорни орган преузео обавезу да верификује атесте и друге документе које тужитељи упуте туженој као и да пази на квалитет радова и материјала те да о томе обавијештава тужену.

Надзорни орган је у овом случају потврдио ваљаност сва 3 атеста које су обезбиједили тужитељи, па се не може прихватити тврдња тужене, коју је без ваљане аргументације прихватио и другостепени суд, да су постојали разлози за једнострани раскид уговора због тога што тужитељи наводно нису прибавили одговарајући атест. У вези са овом тврдњом, првостепени суд је правилно констатовао да тужена није била овлаштена да цијени валидност издатих атеста јер је то овлаштење уговором пренијела на надзорни орган.

Неспорно је да су у Републици Српској само двије установе овлаштене за издавање атеста. То су ИМК и ИГ, који је у спорном односу био и надзорни орган. Ово јасно произилази и из акта Министарства у којем је, поред тога, потврђено да су у Републици Српској обавезујући ЈУС - стандарди, који су били важећи у бившој СФРЈ (што је у складу са чланом 12 Уставног закона за спровођење Устава Републике Српске - „Службени гласник Републике Српске“ број 21/92), јер ни Република Српска ни Босна и Херцеговина нису усвојиле своје стандарде. Није спорно ни да у конкретном случају водоводне цијеви одговарају ЈУС-стандардима, што је наведено у атесту издатом од стране ИМК, али је тужена захтијевала и потврду да квалитет тих цијеви одговара европским и међународним стандардима. Сходно томе, тужитељи су прибавили још два атеста овлаштених органа из Републике Србије, које је као валидне прихватио и надзорни орган, а по којима уграђене цијеви одговарају захтјевима европских и међународних стандарда. Међутим, тужена ни ове атесте није прихватила, инсистирајући да овлаштена домаћа установа изда такав атест, иако јој је било познато да нити једна од двије овлаштене домаће установе не посједује ни опрему ни кадар за оцјену квалитета материјала по европским и међународним стандардима, о чему ју је обавијестио пројектант у мјесецу новембру 2012. године. Из тога произилази закључак да је тужена захтијевала да јој тужитељи доставе атест који нико од овлаштених лица у Републици Српској не може издати, чиме је прекршила уговорне одредбе јер је од тужитеља као друге уговорне стране тражила нешто што није била њихова обавеза. Наиме, они су се обавезали да обезбиједи атест који ће надзорни орган прихватити као ваљан и они су ту обавезу извршили. Стога се није остварио законски разлог да тужена једнострано раскине уговор закључен са тужитељима. Правилним тумачењем уговора закључених са тужитељима и надзорним органом, долази се до закључка да тужена није била овлаштена да оцјењује квалитет радова и материјала нити да верификује атесте и другу документацију већ је то било у искључивој

надлежности надзорног органа јер он, за разлику од тужене, има потребно стручно знање за обављање наведених послова. Сходно томе, тужена је имала право да једнострано раскине уговор само у случају да надзорни орган није прихватио ваљаност атеста који су му доставили тужитељи. То јасно произлази из одредбе члана 8. став 2. Оквирног споразума, по којој тужена има право раскинути уговор и активирати банкарску гаранцију за добро извршење уговора само ако тужитељи у току извођења радова не поступе по захтјеву надзорног органа и не отклоне недостатке на изведеним радовима. Како су због једностраног раскида уговора тужитељи, који ничим нису скривили тај раскид, претрпјели штету, тужена је дужна да им исту накнади у смислу напријед наведених законских одредби, како је то правилно одлучио првостепени суд.

Погрешан је закључак другостепеног суда да водоводне цијеви нису задовољавајућег квалитета јер да атесте нису издала овлаштена лица и да због тога они не могу бити ваљани. Из свих проведених доказа (извјештаји неколико института, издати сертификати, обавијести Министарства, мишљење надзорног органа, изводи из грађевинског дневника, налаз и мишљење грађевинског вјештака Николе Стокића те искази свједока С.С., М.М., Н.К., М.Ј. и Д.Ј.) произилази да квалитет предметних водоводних цијеви не само да задовољава домаће ЈУС - стандарде већ да задовољава и европске односно међународне стандарде.

Код таквог стања ствари, тужена је неовлаштено дана 26.4.2013. године, активирањем банкарске гаранције, од тужитеља наплатила износ од 80.000,00 КМ. Ова гаранција се, наиме, могла реализовати само у случају ако тужитељи не испуне уговорне обавезе и ако тужена претрпи штету због недостатака изведених радова. Како су до дана једностраног раскида уговора тужитељи уредно извршавали преузете обавезе, а надзорни орган није имао примједби на њихове радове, има се узети као правилан закључак првостепеног суда да се тужена неосновано обогатила за износ од 80.000,00 КМ, који је без основа из имовине тужитеља прешао у њену имовину (члан 210. ЗОО).

Из садржаја Оквирног споразума и појединачних уговора произлази да су у конкретном случају странке закључиле уговор о грађењу (члан 630. ЗОО) кога су тужитељи започели извршавати држећи се уговорених услова (то је потврдио надзорни орган), услијед чега им, аналогно члану 629. ЗОО, припада право на накнаду за радове извршене до момента када је вољом тужене уговор раскинут, као и право на изгубљену добит коју би остварили да уговор није раскинут.

Вриједност радова које су извршили тужитељи до дана раскида уговора је утврђена на основу налаза и мишљења вјештака грађевинске струке Небојше Вујасиновића. Тужена је само уопштено приговорила овом налазу и мишљењу, без навођења конкретних примједби на тај налаз и мишљење, а на рочишту на коме је вјештак образлагао свој налаз и мишљење није имала ниједно питања за вјештака, па првостепени суд с разлогом није прихватио неаргументоване и паушалне приговоре тужене. Овај суд је правилно примијенио материјално право када је тужитељима, осим уговорених радова, признао и накнадне радове (члан 634. став 4. ЗОО). Наиме, из проведених доказа, а нарочито налаза и мишљења вјештака грађевинске струке, те исказа свједока М.М. и Н.К. (обоје запослени у ИГ који је вршио послове надзора) као и М.Ј. и Д.Ј., произлази да су сви додатни

радови били нужни, а да их је проузроковала тужена тиме што је по њеном захтјеву у три наврата дошло до обустављања радова, услијед чега су се неки од ископаних канала обрушили па је градилиште било угрожено и без додатних радова на чишћењу канала посао се није могао наставити, ради чега је надзорни орган признао и одобрио све те накнадне радове.

Износ изгубљене добити, као вида материјалне штете коју су тужитељи претрпјели због раскида уговора, је утврђен вјештачењем по финансијском вјештаку Дијани Остић. Наведени вјештак се аргументовано изјаснила о свим примједбама које је тужена имала на њен налаз и мишљење, а висину измакле користи је правилно утврдила тако што је од зараде коју би тужитељи остварили да није дошло до раскида уговора (не узимајући у обзир извршене радове чију је вриједност обрачунао грађевински вјештак) одбила износ свих трошкова које би тужитељи имали да је уговор у цијелости реализован (ради се о износу од преко милион КМ). Стога је првостепени суд имао ваљано упориште за усвајање тужбеног захтјева и по наведеном основу.

Имајући у виду све напријед наведено, другостепени суд је погрешно примијенио материјално право када је преиначио првостепену пресуду и одбио тужбени захтјев (у претежном дијелу). Стога је на темељу одредбе члана 250. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске” број 58/03 до 61/13, даље: ЗПП) одлучено као у изреци.

У смислу члана 397. у вези са чланом 386. став 1. ЗПП, тужитељима је на име састава ревизије ваљало досудити накнаду у износу од 2.925,00 КМ, сходно Тарифним бројевима 2. и 12. Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службени гласник Републике Српске” број 68/05) као и износ од 17.074,00 КМ на име судске таксе на ревизију (Тарифни број 1. Таксене тарифе - „Службени гласник Републике Српске” број 73/08 до 67/20).

Предсједник вијећа
Виоланда Шубарић

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић